

Sygn. akt IV CSK 130/05

POSTANOWIENIE

Dnia 6 kwietnia 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Antoni Górski (przewodniczący)

SSN Hubert Wrzeszcz

SSA Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku E. D. i J. D.

przy uczestnictwie K. A. i Z. A.

o rozgraniczenie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 6 kwietnia 2006 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawców

od postanowienia Sądu Okręgowego w Ł.

z dnia 21 czerwca 2005 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 30 kwietnia 2004 r. Sąd Rejonowy w Ł., w wyniku ponownego rozpoznania sprawy, rozgraniczył nieruchomości wnioskodawców E. i J. małż. D. położoną w D. oznaczoną w ewidencji gruntów numerem ewidencyjnym 588 z nieruchomością uczestników Z. i K. A. oznaczoną w ewidencji gruntów numerami ewidencyjnymi 587/1 i 587/2 w ten sposób, że przebieg granicy ustalił według linii łamanej, łączącej punkty B-1-2-3-4-5-5a-6-7-8-11 w sposób wskazany przez biegłego J. W. na szkicu granicznym, stanowiącym integralną część orzeczenia.

Wnioskodawcy domagali się rozgraniczenia wzdłuż linii prostej, zaznaczonej w ewidencji gruntów pkt. A-239, zaś uczestnicy wnosili o uwzględnienie długoletniego stanu posiadania wyznaczonego przez pkt 239-1-2-3-4-5-6-7-8-9-A.

Wnioskodawcy są właścicielami działki nr 588 (poprzednio 173/1, 173/2 i 171) na podstawie aktu własności wydanego 8 listopada 1975 roku przez Naczelnika Gminy w P. Nieruchomość tę nabyli ok. 1947 roku w wyniku nieformalnej zamiany po scaleniu gruntów wsi D.

Aktem własności z dnia 31 lipca 1974 r. wydanym przez Urząd Powiatowy w Ł. stwierdzono, że J.A. i C. A. stali się właścicielami nieruchomości sąsiedniej nieruchomości oznaczonej poprzednio numerem ewidencyjnym działki 177 a obecnie 587/1 i 587/2. Właściciele nieruchomości aktem notarialnym z 3.08.1992 r. sprzedali działkę nr 587/1 swojemu synowi Z. A. i jego żonie K. A. Aktem notarialnym z 14.04.1997 r., przenieśli na nich nieodpłatnie działkę nr 587/2 w zamian za dożywocie.

Sąd Rejonowy wskazał, że działki powyższe były objęte postępowaniem scaleniowym wszczętym 20.09.1945 roku. W 1946 roku mierniczy opracował plan gruntów wsi D. Granica, której dotyczy postępowanie, została zaznaczona wzdłuż linii A-239. Na podstawie planu scaleniowego założono w 1963 roku ewidencję gruntów. W 1987 r. Wojewódzkie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych w Ł. dokonało odnowienia ewidencji gruntów i nadano działkom nowe numery.

W chwili wszczęcia postępowania rozgraniczeniowego stan użytkowania działek wyznaczała linia łamana, przechodząca przez punkty B-1-2-3-4-5-5a-6-7-8-11. Granicę tę od strony ulicy K. wyznaczał parkan na wysokim betonowym fundamencie oraz budynki gospodarcze wybudowane przez wnioskodawcę w 1969 roku (pkt B-1-2-3-4-5), następnie ogrodzenie z siatki od naroża budynku gospodarczego uczestników, wzniesionego w 1978 r. Na pozostałym odcinku znajdowało się ogrodzenie z siatki od naroża budynku do ul. S. Wcześniej między działkami zainteresowanych przebiegało drewniane ogrodzenie stawiane przez W. W latach 40 – tych, po scaleniu gruntów zostało ono wymienione na drewniany płot stawiany do połowy przez wnioskodawcę od strony ul. K. oraz przez dziadka uczestnika od strony ul. S. Po wybudowaniu przez wnioskodawcę w 1969 r. budynku gospodarczego oraz przedmiotowego parkanu płot ten został rozebrany. Wówczas granicę posiadania wyznaczał parkan oraz ściana tego budynku. Po dobudowaniu pozostałych budynków na przełomie lat 60 tych i 70 tych wnioskodawca zastąpił drewniany płot ogrodzeniem z siatki biegnącym od naroża jego drewnianej szopy do części drewnianego płotu dziadka uczestników. Po wybudowaniu przez małż. A. swoich budynków gospodarczych w 1975 r i 1978 roku rozebrali oni drewniany płot. Odtąd na tym odcinku granicę użytkowania wyznaczały ściany budynków. Następnie ojciec uczestnika J. A. wybudował ogrodzenie z siatki od naroża budynku gospodarczego do ul. S.

Sąd Rejonowy przyjął iż, w przeszłości stan prawny wyznaczała granica zaznaczona w planie scaleniowym w 1945 roku. Wnioskodawcy i poprzednicy prawni uczestników uzyskali tytuły własności na podstawie ustawy z 26 października 1971 o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych. Na podstawie tej ustawy samoistni posiadacze gruntów stali się ich właścicielami z mocy prawa w granicach posiadania w dacie wejścia w życie ustawy tj. 4.11.1971 roku. Sąd Rejonowy podniósł, że po powyższej dacie istniejący wówczas stan prawny uległ dalszym zmianom. Od co najmniej 1969 r. granice posiadania wyznaczał parkan, budynki gospodarcze wnioskodawców, a następnie ogrodzenie z siatki do punktu 5a na szkicu wymienionym w postanowieniu. W dalszej części granice wyznaczał początkowo płot drewniany, który przebiegał w linii prostej do punktu 11, a później po wybudowaniu budynków

gospodarczych przez J. A. granicę posiadania wyznaczały ściany tych budynków a dalej ogrodzenie na betonowej podmurówce stykające się z narożem budynku gospodarczego uczestników. Skoro w posiadaniu uczestników i ich poprzedników prawnych pozostawał przygraniczny pas gruntu w zakresie między granicą scaleniową a opisaną linią posiadania, to z upływem trzydziestoletniego okresu posiadania liczonego od 4 listopada 1971 r. uczestnicy nabyli przez zasiedzenie z dniem 4 listopada 2001 roku własność przygranicznego pasa działki wnioskodawców w obramowaniu pkt 239-B-1-2-3-4-5-5a-6-7-8-11-A-239, zaznaczonych na szkicu granicznym biegłego J. W.

Na skutek apelacji wnioskodawców Sąd Okręgowy w Ł. postanowieniem z dnia 21 czerwca 2005 roku zmienił zaskarżone postanowienie w pkt 1 w ten sposób, że ustalił przebieg linii granicznej wzdłuż linii zaznaczonej punktami 239-45-59-81-54-55-56-57-58-84-15-82 na planie biegłego geodety W. K. z 2 czerwca 2005 roku nr rejestru Powiatowego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Ł.: 1997-50/2005. Sąd Okręgowy oddalił apelację wnioskodawców w pozostałej części.

Ponieważ opinia biegłego geodety J. W. zawierała rażące błędy, związane z nią prace geodezyjne nie zostały zgłoszone do Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej i nie mogła ona stanowić podstawy do orzekania o rozgraniczeniu, Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii innego biegłego, który wznowił osnowę scaleniową i zlokalizował właściwie punkty A i 239. Linia użytkowania po ścianach budynków i istniejących ogrodzeniach tylko w niewielkim zakresie odbiega od linii ewidencyjnej pochodzącej ze scalenia.

W ocenie tego Sądu stan posiadania wnioskodawców i uczestników istniejący w dniu 4 listopada 1971 przetrwał do czasu wszczęcia postępowania w niniejszej sprawie. Ponieważ graniczące ze sobą nieruchomości były przedmiotem uwłaszczenia, stan istniejący w dniu 4 listopada 1971 r. wyznacza zdaniem sądu stan prawny spornej granicy.

Sąd Okręgowy podniósł za Sądem Najwyższym (postanowienie z dnia 17 września 1999 r. OSNC 2000r., nr 3, poz. 59), iż w postępowaniu nieprocesowym sąd II instancji nie jest związany granicami wniosków apelacyjnych

oraz zakazem reformationis in peius jeżeli przedmiot zaskarżenia jest związany z inną częścią lub całością orzeczenia. Jednocześnie Sąd Okręgowy wskazał, że jego rozstrzygnięcie nie jest mniej korzystne dla wnioskodawców albowiem przyjęta granica jest bliższa linii, jaką dotychczas wskazywali.

W skardze kasacyjnej wnioskodawcy zarzucili naruszenie prawa materialnego tj. art. 1 ust. 1 ustawy o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych z 16 października 1971 roku przez błędne zastosowanie i bezpodstawne przyjęcie, że stan samoistnego posiadania przygranicznych pasów gruntu w dniu 4.11.1971 roku pokrywał się z linią czerwoną, oznaczoną na szkicu biegłego W. K. i doprowadził do nabycia własności obszarów gruntów przyległych do tej linii. Według skarżących doszło również do rażącego naruszenia art. 384 k.p.c. przez pogorszenie położenia tej strony, która zaskarżyła orzeczenie, kiedy nie uczyniła tego druga strona.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rodzaj postawionych zarzutów kasacyjnych nakazuje poddanie ocenie w pierwszej kolejności, czy przy rozpoznaniu apelacji wnioskodawców Sąd drugiej instancji naruszył zakaz reformationis in peius.

Ograniczenie zarzutu skargi kasacyjnej do naruszenia art. 384 k.p.c. uprawnia do oceny jego zasadności jak i do oceny naruszenia prawa materialnego na tle ustaleń faktycznych, które stanowiły podstawę faktyczną zaskarżonego wyroku. Do naruszenia art. 384 k.p.c. mogłoby dojść w przypadku, gdyby zmiana postanowienia na skutek apelacji, którą złożyli wnioskodawcy postawiłaby ich w sytuacji obiektywnie mniej korzystnej, niż wynikało to z treści zaskarżonego postanowienia. Wnioskodawcy zaskarżyli postanowienie sądu pierwszej instancji w całości. Jak okazało się w toku postępowania apelacyjnego, dotychczasowa opinia biegłego była na tyle wadliwa, że oparte na niej postanowienie rozgraniczeniowe nie nadawało się do wykonania. Sąd Okręgowy ustalając przebieg granicy w oparciu o opinię innego biegłego wskazał, że „straty” wnioskodawców są mniejsze. Wniosek ten opiera się na analizie przebiegu granicy na całej jej znacznej, bo wynoszącej 102 m długości. Dla potwierdzenia tej tezy można również przytoczyć dane z uzupełniającej opinii J. W. sporządzonej w

postępowaniu apelacyjnym, z których wynika, że przyjęcie przebiegu granicy według postanowienia sądu pierwszej instancji, doprowadziłoby do podobnych zmian powierzchni graniczących ze sobą działek (opinia k - 335) jak w wyliczeniach biegłego W. K. (opinia k – 375). Dlatego wybiórcze porównanie obu rozstrzygnięć, na odcinku granicy, nie jest wystarczającym argumentem przemawiającym za orzeczeniem na niekorzyść strony skarżącej. Gdyby nawet odnieść się tylko do tego porównania, to wówczas należy wskazać, iż sąd pierwszej instancji w uzasadnieniu swego rozstrzygnięcia przyjął, że granicę od strony ulicy S. wyznaczało ogrodzenie na podmurówce stykające się z narożem budynku uczestników i biegnące do ogrodzenia od strony tej ulicy. Podobnie uczynił Sąd Okręgowy wyznaczając granicę od naroża budynku gospodarczego uczestników dalej wzdłuż ogrodzenia istniejącego do 2002 r., które biegło aż do ulicy S.

W tej sytuacji brak jest uzasadnionych podstaw do przyjęcia pokrzywdzenia wnioskodawców w postępowaniu apelacyjnym, sprzecznego z art. 384 k.p.c.

Nie zasługują na uwzględnienie zarzuty skargi kasacyjnej dotyczące naruszenia art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 26 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych, które skarżący w całości oceniają jako naruszenie prawa materialnego. Jeden ze sposobów naruszenia cytowanego przepisu polegający na przyjęciu, że stan posiadania w dniu 4 listopada 1971 r. pokrywał się z linią czerwoną, wytyczoną na szkicu biegłego, należy do sfery ustaleń faktycznych, które w aktualnym stanie prawnym obowiązującym od 6 lutego 2005 r. pozostają poza oceną Sądu Najwyższego (art. 3 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych Dz.U. z 2005 r., Nr 13, poz. 98). Wynika to wprost z treści art. 398³ § 3 k.p.c.

Zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 26 października 1971 r. nabycie własności następowało z mocy prawa w takich granicach, w jakich działki znajdowały się w samoistnym posiadaniu rolników w dniu wejścia w życie ustawy uwłaszczeniowej. Stan samoistnego posiadania nieruchomości w dniu 4 listopada 1971 r. wyznaczał zakres nabytego prawa własności, co stanowiło pierwsze

w kolejności kryterium rozgraniczenia przewidziane w art. 153 k.c. W sprawie o rozgraniczenie dopuszczalne jest ustalenie przebiegu granicy według stanu odmiennego od wynikających z aktu własności ziemi i nie sprzeciwia się temu art. 63 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 107, 464 ze zm.), który od dnia 1 stycznia 1992 r. zniósł możliwość w postępowaniu administracyjnym wznowienia postępowania, stwierdzenia nieważności i uchylenie lub zmiany decyzji wydanych na podstawie ustawy z dnia 26 października 1971 r. (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 31 stycznia 2001 r. III CKN 1037/98 system informacji prawniczej lex 52696).

Ponieważ także i ta podstawa skargi kasacyjnej nie ma uzasadnionych podstaw Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną wnioskodawców z mocy art. 398¹⁴ k.p.c.